

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

Cap. I. De mutuo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

Decal. 10. n. 32. & de voto n. 36. Cum ergo, ad minus, saltem dubia sit lex hæc, vel votum de abstinendo à secundis Nuptiis, quoad prædictam viduam, ipsa non obligabitur, &c.

Nec contrarius est Pontius lib. 7. *marc. c. 2. §. 21.* dum dicit, matrimonium relidæ à Sacerdote Græco esse quidem validum, sed illicitum, quia est contra contra Canon. Nec est, inquam, contrarius, quia & ipse, & Canones, quos affert, videntur loqui de vidua, quæ dedit illicitum, seu consensit sui viri Ordinationi, sciens sibi hic prohiberi secundas nuptias, et de vidua, quæ catholica forte voverit : Lege diligenter tum ipsum, tum Sanch. *l. c.*

10. Inquires iterum: Si eveniat casus similis illi, cuius
suprà, §. 1. n. 12. memini, hoc est, si, promoti Coniuge in
saceris, uxor, nec Religionem ingredi velit, nec casti-
tatem vovere, quid faciet vir iam Ordinatus?

11. Respondit: Sanch. *l. 7, matr. d. 39, n. 12*, ait, uxorem debere cogi ad votum; ad hoc enim emittendum se obligavit, dum libere dedit licentiam viro, ut ad Ordines accederet. Verum, Castropal. *l. c. n. 19*, ait, non posse cogi, sed, si uxor petat, debere ipsi suum virum restitui. Ratio est, quia nemo unquam cogi invitus potest ad votendam castitatem. Veraque probabilis est sententia. Verum, mihi magis placet hæc posterior; tunc enim magis libertatem. Quia tamen uxor supponitur promissæ, se professionem, vel votum emissuram, nolens deinde promissionem servare, causa valde rationalis debet accedere, ne graviter peccet, nolendo custodire sacros Canones in re tam gravi. Sic puto, ut *ibid. n. 14*, in simili putavi.

12. Illud item Castropalaas *l.c. num. 23.* contra plures Doctores habet, hunc Ordinatum cum licentia uxoris, de dolentis, nec profiteri, nec vovere, incidere etiam in eandem illam suspensionem, seu irregularitatem, de qua modo dixi *n. 4.* Ratio est, quia in sacro *Textu Extravag. Antiq. de voto*, dicitur, cum incidere in dictam suspensionem, qui aliter, quam sacris Canonibus noverit convey-

nire, sacros Ordines suscepit. At facti Canonice
runt ad dictos Ordines non solum licentiam
eius professionem, vel votum. Nota tamen illud
si enim bona fide inculpatus maritus, supponen
Canones servaturam, promoveatur, non pot
re suspensum, quia sic non novit se ordinat
sacros Canones. Sed profecto, ne praedicta
eveniant, praxis esse debet, ut prius p
veat uxor, & deinde maritus promoveatur.

13. Denique, ut vir ad Episcopatum ascenderet, prae-
runt omnino iura, ut uxor Religionem ingrederetur.
Cardinalatum vero nihil aliud est opus, prae-
quod ad Ordines sacros necessarium esse, hactenus
nivimus.

§. III. Quoad Verum simplex Castitatis

1. **Q**uemadmodum §. 1. indicavimus, posse coe-
mutuo consensu coelibem vitam agere, se po-
runt voto se Castitatis attingere, eadem enim etiam
de utroque: recole tamen cautionem, quam alibi indi-
cavimus, ut item illa, quæ huc facere videmus, etiam
in præcedentibus per occasionem sunt de-ferenda.

2. Si quis ritè uxoratus, deinde ob impotentiam
impotentia, quod creditum fuit perpetuum, proba-
nem emisit, vel Ordines sacros suscepit, quod facit
casu, quo deinde appareat, eum esse potentem, potest
poterit, ac debet ad uxorem?

3. Respondeo, redire debere, quia praevalens ratio
 tas matrimonii ritè suscepti. Verùm, id, & melius
 idem facientia latè prosequitur Diana *pari. 11. n. 1.*
resol. 9.

Et ad iam finem *Tractationum de Marinibus* feliciterque perveni; id, quod Summo Deo referens, similem felicitatem studiosis *Lectoribus* ab eodem enixè precor.

DE CONTRACTIBVS
IN PARTICVLARI
QVOS DIRIGIT IVS NATVRALE
LIBER NONVS.

A, quæ pro praxi scire oportuit de Contractibus in genere, in lib.8. Decal. tit.3. & 6. dicari satis: Nam propter ea, iis non repetitis, ad peculiare Contractus explicandum opportunè descendendum est.

TRACTATVS I.
DE
CONTRACTV MVTVI,
& de Vſura.

CAPVT PRIMVM.

De Mutuo.

§. I. *Quid sit Musæum.*

I. **V** T U U M, quod sic dicitur, quia *de meo tuum* fit, commodè definiri potest in hunc modum: *Est gradatio rei consistentis in pondere, ut Massæ Argenti, Nu-*

mero, ut Pecuniae, & Mensura, ut Vini, Frumenti, &c.
recuperandi, statuto tempore, tantundem in suo generi.

Hanc definitionem lib. 8. in Decal. tr. 3. §. 8. *Aliter*
cuius, nunc duo recolamus, vel explicemus: Alterum
quoad tempus mutuū restituendi: Alterum quoad
lud (tantundem.)

Tempus restituendi Mutuum.

2. Mutuatarius tenetur restituere mutuum ex
constituto; vel post ejus usum completum, postea
tenetur reddere antea, quamvis mutuum in manus
reperatur: potest tamen antea reddere: si placet,
ut habetur in Iure, l. Quid in dno, ff. de pignori.
Quoties in gratiam debitoris apponitur de soluti-
onis, potest, ut vult Navar. in *Man. c. 17, §. 119.*
Ang. v. Vjura l. 1. num. 6. debitor ante illam rem solvi
unde fit, ut in contractu mutui, creditor non liceat
agere debitorem, ut ipse debitor nequeat ante diem
solvere. Ratio est, quia; mutui natura postulat, ut quicquid

non teneatur debitor debitum solvere antè præfixum diem, in sua tamen potestate sit; illud antea solvere, quia integrum semper est homini, rem, quæ Domino debetur, eidem consignare.

Quod si mutuatarius præfixo tempore non restituat, & propterea mutans aliquid damnum patitur, teneatur in conscientia illud refarcire; sicut etiam teneatur restituere ea quæ mutans insumpsit in repetendo ejusmodi debitum. Ratio est, quia tunc mutuatarius causa prædictorum damnorum est. An autem is præmonendus sit de interesse, quod sit mutuantis, diximus satis l. 8. in Decal. n. 3. c. 8. §. 3. n. 9. & iterum dicemus mox infra, c. 3. §. 3. d. n. 5.

3. Sed quid, si nullus fuit præfixus terminus ad reddendum mutuum?

Respondetur, adhuc non posse mutuantem statim repetere, sic enim nullum fuisset mutuum. Tunc ergo, vel ex circumstantiis, vel iudicis arbitrio statuendum est, quandònam possit repeti, ut notat Menoch. de arbit. l. 2. c. 22. Tirac. in l. 1. n. 31. C. de reuocanda Donat. alique.

4. Si forte confusus es per scripturam, etiam publicam, te recepisse numeratò pecuniam mutuum spe, quod certo tibi esset numeranda, quæ tamen deinde tradita tibi non fuit, qua exceptione vti possis in foro externo, ne cogaris reddere, quod non accepisti (nam in interno clarum est, te non obligari) lege fuisse apud Molinam d. 302. De Lugo de Just. d. 25. n. 5. alioque.

Tantundem restituendum in Mutuo.

5. Iam verò aliquantò latius explicandum est illud (tantundem) ex qua particula maxime discernitur, quandònam in mutuo involvatur usura; si enim plus requiras, quam sit res mutuata, committis usuram, ut latè explicabimus inferius.

6. Certum autem est, ei, qui mutuatur pecuniam auream, (præcendendo à pacto) iuste communiter reddi argenteam, vel æream, si tantundem in valore reddatur, & ex ea minoris pecuniæ redditione nullum damnum sequatur mutuantis.

7. At quæri potest, an possit mutuator prætere exigere supplementum merè ex ipsa redditione minoris pecuniæ.

Respondetur affirmativè, atque ideo posse exigere pecuniam ejus rationis, quam numeravit, vel aliquid proportionatum petere, quod ipsi damnum compensetur; immò etiam posse pactum facere ab initio mutui, ut sibi ejus rationis reddatur pecunia, quam dedit. Ratio est, quia pecunia aurea utilior est, & pretiosior, quam argentea & hæc, quam ærea; nec teneatur mutuator gratis privare se hujusmodi commodis, quæ sunt extra ipsum mutuum. Ita Sylvest. v. Solutio, q. 2. Ang. v. Solutio, num. 2. Bart. in l. Paul. n. 3. ff. De solutione, alique.

8. Contra verò, qui mutuatur pecuniam, putat, æream, licet teneat potestatem exigere, vel pactum facere, ut detur argentea, vel aurea.

Respondetur, nequaquam; cum Navar. in man. c. 17. n. 26. lafon. alique in l. 2. ff. de rebus venditis, quia imponeret onus debitori ultra debitum, seu ultra sortem, plus enim valet, ut dictum est, aurea, quam argentea, & hæc quam ærea.

Sed certè, incidit hæc celebris dubitatio; quid faciendum quando res mutuata diversimodè valet tempore accepti, quam tempore soluti mutui. Sanè de hac instituere particularem paragraphum distinctionis gratià operæ pretium erit, quod iam facio.

§. II. De diversitate valoris in Mutuo.

1. **V**T distinctius procedamus loquamur prius de pecunia, tum de rebus aliis, habent enim suas quæque proprias difficultates.

Quoad Pecuniam.

1. Titius dedit mutuos Caio centum, v. g. quos vocant, Zicchinos aureos, quorum singuli, tunc valebant

Part III.

viginti Iuliis. Nunc verò, tempore præfixi termini reddendi, valent eorum singuli, viginti quinque Iuliis.

Inquiri primò: poterint iuste Titius nunc exigere à Caio centum Zicchinos ex auro?

Quid secundò: Si contra, hoc est, si tunc valebant Iuliis viginti quinque, nunc verò solum viginti? Hæc autem inquiri, quando nullum præcessit pactum, nam an licitè possit pactum aliquod præcedere, dicam mox à n. 9. seu potius adverte, idem, quoad hoc pactum, dicendum esse de pecunia, quod dicto n. 9. dicitur de rebus.

Respondetur ad primum, negativè; solum enim potest tot exigere, quot complent valorem antiquum centum illorum aureorum.

Contra verò, Respondetur ad secundum affirmativè; poterit enim exigere tot, quot tunc mutuos dedit, vel eorum æquivalentem valorem. Ita Mol. d. 27. n. 7. & latius d. 312. d. n. 2. Covarr. de Collat. Numismatum, c. 7. §. ult. n. 3.

3. Ratio utriusque responsionis est, quia valor ille crevit, vel decrevit Domino pecuniæ, qui sanè nunc est mutuatarius: à mutuo enim transferri dominium rei mutuatae, non verò in commodato, diximus satis abbi; ergo illi ejus utilitas, vel damnum cedere debet. Præterea, mutuatarius debet illud, quod ipsi mutuatum fuit; ac ipsi mutuata fuit pecunia sub ratione pecuniæ, secundum valorem temporis, quo acceptum à se fuit mutuum, reddit verò secundum valorem temporis, quo mutuum reddit, ergo illum valorem debet non hunc, quia solum debet tantundem.

3. Confirmatur ex cap. Cum olim, de censibus, ubi dicitur, censum esse solvendum secundum monetam prioris & non posteriorem, quæ forte curret minoris valoris; & ex c. Cum Canonici, eodem, ubi decernitur, pensionem esse solvendam, iuxta æstimationem prioris pecuniæ, quando imposta est pensio.

5. Scio à Navarro in Man. c. 17. n. 294. & in Comment. de cambiis n. 48. oppositum doceri, quia mutuator (ali) erat servaturus suam pecuniam usque ad tempus, quo valor erat augendus. Sed nihil fecit contra nos: Nos enim in hac Conclusionem non loquimur de alio contractu, quem quis potest celebrare cum mutuatario circa damnum emergens, vel lucrum cessans, de hoc enim inferius agemus; sicuti, neque de pacto aliquo iusto, quo convenires cum eodem, ut tibi semper detur valor præsens pecuniæ, sive crescat, sive decrescat in posterum, de quo mox dicam n. 10. & denique, neque de illo casu, quo forte commodas tuam auream pecuniam ad ornatum, v. g. quando certè eadem erit in individuo reddenda, quia tunc pecunia non fungitur munere pecuniæ, sed rei, solum enim loquimur de mero mutuo, ratione cuius ex allata doctrina, dicimus, non deberi tibi, nisi tantundem ejus, quod mutuasti, quod certè est pretium illud currens eo tempore, quo mutuasti pecuniam dedisti.

Quoad res.

6. Quamvis, quod de pecunia dictum est, intelligendum etiam sit de aliis rebus pecuniæ functionem habentibus; unde si mutuasti mensuram Tritici, contingat autem propter novam, v. g. Pragmaticam, mensuram augeri, vel decrescere, semper tibi debeatur ea mensura, quæ tui mutuasti, ut patet ex dictis, quia ius habes semper ad tantundem; quæstio tamen remanet, quando non crevit quidem, vel decrevit mensura, sed quod sæpè solet accidere, quando decrevit, vel augetur ipsum mutuata rei pretium, mutuavi tibi mensuram superiore quatuor, v. g. frumenti modios, qui tunc valebant aureis sex, nunc verò valent, propter abundantiam, tribus aureis, vel propter penuriam, octo; possuntne non licitè exigere modios quatuor, quocumque tandem pretio ii valeant?

3. Respondetur; Si nullum præcessit pactum, debet mutuatarius semper reddere quatuor modios, & consequenter eisdem tu poteris exigere. Ita Less. lib. 1. cap. 20. dub. 17. num. 150. Ratio est, quia ita usu, & consuetudine, & quasi virtuali pacto inter mutuum celebrantes, receptum est; ut nimirum, si nulla præcesserit contraria conventio,

X 3

conventio, res debeat reddi in pari bonitate, & mensura, abutendo à pretio; ego enim, quando tibi mutuum do modum frumenti, modum frumenti semper à te mihi reddendum expecto, quidquid sit de pretio. Non sic, si mutuo pecuniam, quia tunc secundum ejus pretium, ejusque valorem praesentem, qui est de essentia pecuniae mutui, non verò secundum massam ipsam materialem.

Sotus in 4. *quæst. 2. dist. 15.* cui adde Petrum à Navarr. lib. 3. c. 2. n. 252. Palud. in 3. *quæst. 2. cap. 4.* docet, in hoc casu, quando nullum praecessit pactum, posse haberi rationem valoris, qui est tempore, quo celebratur mutuum, & hanc exigi posse. Verum, contrarius est usus, & virtuale pactum, ut dictum est.

8. Obiicies: Si hæc essent vera, mutuans, quando non fuit terminus praefixus ad restituendum mutuum, siue explicite, siue tacite, ut supra dictum est, posset licite repetere frumentum, vinum, oleum, &c. eo tempore, quo videt ea pluris valere, quod videtur durum?

Respondeo: At non durum videtur eidem Soto, lib. 6. q. 1. art. 2. & Molinae, d. 3. l. 1. n. 2. Nam sibi debet mutuatarius imputare, quod prius non solverit, quando forte minus valebit; Et sicut, si mutuatarius solvisset, quando minus valebat, non poterat mutuans illud non acceptare, ita, si mutuans nunc, aucto frumenti valore, exigit, non poterit mutuatarius denegare solutionem, posito, quod verè nunc debeat, ut supponimus, cum supponamus tempus aliquod, quod imbitum est in contractu mutui, esse transactum.

9. Diximus, si nullum praecessit pactum, nam si hoc praecessit est diligenter expendendum, an illud sit iustum, & servandum. Quatuor enim iniri modis id potest. Primo, ut, siue crescat pretium frumenti, v. g. siue decrescat, totidem mensuræ reddantur. Secundò, ut, si frumenti valor decrescat reddatur tantum, quantum æquivaleret valori frumenti, qui currit tempore, quo datur mutuum. Tertiò, ut si frumenti valor crescat, reddatur tantum, quantum æquivaleret ejusmodi valori aucto. Quartò, ut reddatur absolute tantum, quantum æquivaleret valori frumenti, qui currit tempore, quo reddetur mutuum.

10. Dico iam primis duobus modis, iustum esse pactum, etiam si illud in eas quia praevideat minus, vel magis valiturum frumentum. Ratio est, quia Dominus habet ius, tum ad illas suas mensuras absolute, tum ad easdem iuxta pretium praesens sui frumenti; ergo, vel secundum mensuras, vel secundum pretium poterit pacisci. Ita Sancti Thome, in *manu script. de contract. Mutui*, c. 6. d. 4. quod apud me habeo.

At in tertio modo ex praedictis: Dico, nisi ad sit aliud titulus damni emergentis, vel lucri cessantis, esse pactum iniustum. Ratio est, quia tu non mutuas, nec mutuari iuste potes, secundum valorem futurum non existentem nunc, ad illum enim nullum ius habes.

Denique in quarto modo idem dico, quando idem ejusmodi pactum absolute fiat, quia praevideatur pretium fore augendum; nam secus esset, si par sit periculum, quod crescat, vel decrescat; tunc enim non erit usura, sed ludus sortis, & erit similis primo modo iam allato.

11. Ex dictis colligi potest, an iuste paciscaris, ut, redante rem veterem, v. g. frumentum, vel vinum verus, obliges mutuatarium, ut reddat novum. Distinguendum enim est, ac dicendum, si hæc obligatio afferat aliquod gravamen supra mutuum acceptum, iniustum fore pactum, si non afferat, fore iustum. Quoniam igitur plurius valet vinum, v. g. vetus, quam novum, cum, contra, plurius valeat frumentum novum, quam vetus, ideo de vino poteris (sed certe noles) dictum pactum celebrare, non verò de frumento; Pari igitur modo discurre de similibus.

12. Quod si libenter à mutuatario redderetur novum frumentum pro veteri mutuo, quia ipsi id sit facilius, & nullum ipsi detrimentum afferens, libenter enim novum æstate reddere iuvat ex sua messe, illud quod habuit

hyeme à mutuante, non erit illicitum, si praecedat pactum de reddendo frumento novo, quia tunc nullum gravamen, ut supponimus, sit mutuatario. Legi. *lib. 3. c. 12. n. 12.* loquentem de re simili id est, de mutuo liberæ, & sine proprio detrimento pecuniam mutuanti aeream, nec omittas lib. 8. *Decret. 3. cap. 1. n. 11.*

13. Denique nota, hanc negotiationem circa mutuum & novam rem posse in alia figura sine ullius detrimento celebrari, si nimirum vendas nunc vinum, & pretio currenti, & anticipato pretio item iusto novum, quod novum erit tempore vindemiarum perituri currenti, quod certè minus, communiter erit, ut supra dixi dicendis *infra*, praesertim c. 4. §. 4.

§. III. An, & quando sit praecipuum de dando Mutuo?

1. Aio primò, aliquo tandem modo adesse praecipuum de dando Mutuo. Ratio praecipua est, quia est praecipuum de faciendi elemosyna extreme indigentibus; ergo, & praecipuum de dando mutuo. Antecedens certum, secundum Castropal. *tom. 1. tract. 8. de Char. d. p. 2. num. 2.* saltem ex ea ratione universalis, quod praecipuum est amandus re, & veritate, id, quod non timet, qui ei in tanta necessitate non succurrit. Consequens probatur, quia ideo danda est proximo elemosyna, ut obligamur ex charitate succurrere indigentibus in extrema necessitate; ergo, si proximo nostro mutuo indigenti ad suam necessitatem sublevandam, illud dare debemus.

2. Dices: Hac doctrina posita, vel tollitur praecipuum de dando elemosyna, vel tollitur praecipuum de dando mutuo; ergo, &c. Antecedens probatur, quia si tollatur obligatio currenti, & anticipato pretio, nuncius dives vult dare elemosynam ad ejusmodi liberationem, sed mutuum; ergo iam tollitur de medio praecipuum de dando elemosyna. Contrà, si alius non vult dare mutuum, sed semper absolute, & gratis, cum sic melius sublevetur indigens, iam tollitur praecipuum de dando mutuo. Adde, enasci posse incommensurabilem non tolerandum, nam dives avarus semper daret extreme non indigenti: *Frater, dabo tibi mutuum, ut pacto iam subleves ab tua indigentia extremam partem.* Pauper acquiescere obligabitur, acceptando mutuum pro tempore, quo perveniet ad pinguiorem fortunam, sic non poterit absolute accipere, quidpiam oculis etiam in extrema necessitate, sed semper sub mutuo mutui.

3. Respondeo: Nonnulli totum hunc discursum improbant, dicunt enim, tibi solum esse praecipuum de sublevanda inopis necessitate, quocumque modo subleves, siue donando, siue mutuo; sed non facit eiunt. Dico ergo, non tolli praecipuum de dando elemosyna, quia, quando pauper est indigens extreme, non habet spe proxima aliquid habendi, tu non potes eligere mutuum, sed obligaris absolute donare: & pauper, ut accipere, etiam occulte, potest absolute, etiam te nolo, potest in extrema necessitate omnia sunt communia, ut *1. 2. Decret. 2. c. 6. §. 1.* diximus. Nec tollitur praecipuum de mutuo, nam in casu, quo pauper extreme indigens proximam habet aliquid possidendi (propter quod non non erit proprie, & verè in extrema necessitate). Tu certe potes non dare mutuum, sed potes eligere donare elemosynam. Verum, si tunc id velis, committis tibi in mutuo praecipuum mutuari, non verò omnino tollis praecipuum enim est donare, quam mutuari, quæ profectò commensuratio inconveniens nullum affert, nam propterea, quia non est praecipuum aliquo tandem modo mutuari, sed saltem æquivalenter per mutuum inclusum in ipsa donatione. At id, quod additur, iam patet ex dictis.

4. Aio secundò, Principes posse per vim temporis divites cogere ad mutuum, verbi gratia ad mutuum hyeme frumentum populo, reddituro æstate. Ratio est, quia

quia divites possunt, ut habet Glossa. *Sicut, v. Esurien-*
tium, distinkt. 47. & Covar. lib. 3, variar. cap. 1, num. 6. cogi
 tempore necessitatis ad dandam indigentibus elemoly-
 nam, ergo multo magis cogi possunt ad mutuum submi-
 nistrandum.

Adde, posse quempiam in aliquibus casibus cogi ad
 vendendum, vel locandum ob commune bonum, ut ex
 omnium sententia docet Covar. *ibid. c. 6. & 7. Afflictus*
in Proem. Constitut. quast. 3, num. 10. alique. Ergo multo
 magis ad mutuandum.

CAPUT II.

De Usura, quoad ejus naturam.

§. I. Quid sit, & quomplex Usura?

1. Connexa maxime est usura cum mutuo: ea enim
 tota fundatur in mutuo, & sic definitur: *Est lu-*
crum, quatum ex mutuo vi mutui. Nota autem illud,
 teste Innoc. Abb. aliisque in Rubr. de usuris, num. 3. (vi
 mutui) in quo consistit essentia usuræ, ut modò notavi-
 mus c. 1. §. 1. n. 5.

2. Alia autem est mentalis, quæ, sola intentione ha-
 bendi lucrum ex vi mutui, committitur. Alia realis, quæ
 te ipsa committitur, id est, acceptato, re ipsa lucro.

3. Alia expressa, quæ scilicet expressum pactum ha-
 bendi lucrum fit: Alia tacita, quæ, per tacitum.

4. Alia palliata, cum scilicet committitur sub pal-
 lio alterius contractus v. g. venditionis, locationis, di-
 lationis, quam creditor concedit suo debitori, &c. Alia
 elata, cum scilicet sine ullo involucrio manifestè lucrum
 quis petit ex vi mutui. Palliatam vocamus communi-
 ter usuram virtualem, elatam verò appellamus usuram
 formalem.

5. Nonnulli addunt aliam divisionem, in usuram lu-
 cratoriam, quæ est jam dicta, in qua scilicet lucrum in-
 tenditur, vel exigitur; in punitoriam, per quam scilicet
 datus mutuus obligat mutuatarium, ut, si non red-
 dat mutuum tempore præfixo, incidat in prænam sol-
 vendi aliquid mutuant; in restauratoriam, seu com-
 pensatoriam, per quam mutuant aliquid exigit, ut res-
 taurer, seu sibi compenset lucrum, quod ipsi cessavit,
 vel dampnum, quod ipsi emerit ratione dati mutui. Cum
 autem nos, (ut etiam faciunt Doctores passim) de usura
 loquimur, loquimur de lucratória, nam punitoria,
 & restauratoria verè usuræ non sunt, ut ex dicendis
 patebit.

§. II. An, & quo iure Usura prohibita sit?

1. *Us Civile*, quod concedit (sive ut alii melius sen-
 tiunt,) quod permittit simplicem usuram, de qua
 re lege Doctores, Bartol. lib. 1, c. de summa Trinitate,
 Covar. lib. 3, variar. cap. 1, num. 6. Lessium lib. 20, dub. 4,
 num. 3, aliisque, correctum est à lege Canonica in toto
 titulo de usuris, & in Clementina prima, eodem, & alibi
 juxta multa sacre Scripturæ loca, præsertim illud Lu-
 cæ 6, *Mutuum dare, nihil inde sperantes.* Usura tamen
 usuratum, seu, ut vocatur à Græcis apud Lessium loc. cit.
 Anacostimus, (id est, quando lucrum adjicitur sorti, vnde
 lucrum habitum ex usura pariat aliud lucrum) est
 etiam in iure Civili, l. Placuit, l. v. nullo, c. de usuris,
 prohibitus.

2. Verum, enim verò estne de fide, usuram esse illicitam?
 Rursus estne de fide, illam non solum jure positivo,
 sed etiam jure naturæ illicitam esse?

Respondet: Omnes conveniunt, de fide credendum,
 usuram esse illicitam, idque propter loca evidentia, &
 mox afferenda cap. 3. §. 1, num. 2, in quibus id definitur, in
 prædictis sacris Textibus. Esse autem illicitam jure na-
 turæ, tamen si B.ñez putet etiam de fide esse, Salas ta-
 men cum aliis negat; solum enim hi putant, eam, qui

contrarium nunc diceret, fore non quidem hæreticum,
 sed temerarium, erroneum, periculosum; à quibus ta-
 men censuris voluissim, ut etiam hi abstinere, cum
 Theologi valde laborent, (ut videre est apud De Lugo
 de iusta, d. 25, sect. 3, qui prædictos citat) in inveniendi
 ratione, quæ id efficaciter probet.

3. Porro ex duobus principiis ratio ejusmodi natura-
 lis, qualiscunque ea sit, duci consuevit. Alterum est: In
 mutuo ex gratuita voluntate, & mera donatione mu-
 tuantis transferri dominium rei mutuatæ in dominium
 mutuatarii, qui tamen remaneat obligatus reddere tan-
 tundem suo tempore. Alterum: Non posse te accipere
 lucrum ex re alterius, nisi ex aliquo titulo illud tibi de-
 beatur. His positis, sic formatur ratio: In mortuo non
 invenitur titulus, vnde lucrum supra sortem exigere pos-
 sis, ergo injustè illud exiges. Antecedens probatur,
 quia ex priore principio in mutuo transfertur dominium
 rei mutuatæ in mutuatarium; ergo tota res, ejusque usus
 jam est mutuatarii, licet cum obligatione tantumdem
 reddendi; si ergo tota res, totusque ejus usus est mutua-
 tarii, quònam erit in mutuo caput, ex vi cujus lucrum
 accipere possis? Quare, si illud sumeres, ex re aliena con-
 tra secundum principium sumeres.

Sed hæc, & responsiones ad illa fusius agitantur apud
 citatos. Nos, ad praxim semper collimantes, ejusmodi
 disputationes, non admodum ad eam rem necessarias,
 libenter prætermittamus.

4. Illud non omittendum: An semper prohibeatur
 usura sub mortali, an potius in ipsa detur parvitas mate-
 riæ, & consequenter tunc committatur solum culpa ve-
 nialis? Constanter assero, ipsam ex genere suo esse sub
 mortali veritatem, adesse nihilominus parvitatem materiæ,
 Ratio potissima, & convincens est, quia tota ejus malitia
 est contra justitiam: hæc admittit parvitatem materiæ,
 ex omnibus, ut patet in furante obolus, v. g. vel in infe-
 rente damnum leve, ita De Lugo d. 25, de iust. n. 252.

5. Diana p. 5, r. 5, resol. 30, propter auctoritatem Al-
 phonso de Leone negantis, in usura dari parvitatem ma-
 teriæ, & ex eo argumento, quod, quidquid forti acci-
 dit, usura est, Diana, inquam, hanc rem nobis cogitan-
 dam relinquit. Sed ne amplius (oro) quis cogitet, idque
 propter rationem à nobis modò allatam. Respondeat
 forte Alphonso in hunc modum: Quidquid adicitur
 forti, esse quidem usuram, sed exiguae materiæ, atque
 adeo peccatum veniale, sicuti quodlibet furtum, etiam
 sacrilegium, rei Ecclesiæ in modica materia furtum est,
 & sacrilegium, sed veniale.

CAPUT III.

Casus in Mutuo Usuram certò non continentes.

1. In tres classes distinguo casus ad hanc tractationem
 de usura, pertinentes, nimirum primò, in eos casus,
 qui certò usuram non continent. Secundò, in eos, qui
 certò continent. Tertiò, in eos, qui sub controversia. In-
 cipiamus à primis in hoc capite, tractaturi de aliis sepa-
 ratim in capitibus subsequentiis.

§. I. Lucrum ex Mutuo, ratione gratitudinis.

1. Nec peccat, nec obligationem contrahit resti-
 tuendi, si mutuet quis intendendo; imò, & ha-
 bendi aliquid ex mutuatarii benevolentia, gratitudine,
 liberalitate, amicitia; quamvis intentionem habeat non
 mutuandi, si re sperata careat. Ratio est, tum, quia id
 non est, exigere lucrum ex vi mutui, tanquam ex ju-
 stitia, in quo consistit essentia usuræ, sed ex vi alterius
 tituli, quem verè adesse, supponimus; tum, quia, qui
 ejusmodi gratitudinem intendit, rem honestam, & re-
 ctæ rationi congruentem intendit. Nam propterea po-
 terit mutuatarium excitare, & rogare, ut se gratum
 ostendat;